

Pražská Schola cantorum

KRISTIÁN PŠENIČKA OPRÆM

V dějinách naší duchovní hudby budou mít Schola cantorum a Praporec nepochybně význam veliký. Již dnes je to úctyhodná práce, kterou vykonal Praporec za tři léta svého vycházení. Tím spíše bychom mu přáli co nejvíce přátel, zejména mezi kněžími a varhaníky, neboť se právem domníváme, že kolem něho je možno vytvořit veliké společenství těch, kdo chtějí mít v našich kostelech hudbu umělecky čistou a svatou.

s ním (do r. 1950) na sto veřejných koncertů v Praze i jinde. Vedle slavných děl světové vokální polyfonie, pěstovaly se tu významné české památky toho druhu i lidové hry. Napsal Úvod do studia gregoriánského chorálu (1946), vyd. Jarní knížku na rok 1940 (Schola cantorum 1940) a redigoval časopis Praporec.“

Vzhledem k tomu, že Schola upadla v zapomnění, pocházejí základní informace o jejím životě pouze z pramenů uložených v soukromém vlastnictví pana Václava Venhody – syna Miroslava Venhody, které obsahují výstřižky z noviny článků – dobové kritiky, popula-

rizační texty, výzvy a prosby o podporu o život neustále zápasící instituce. Vše dokreslující jsou dobové fotografie.

VIZE A PLÁNY RODÍCÍ SE SCHOLY

Nechme promluvit samotného iniciátora o základní myšlence, která ho vedla k založení chlapecké scholy:

„Měly se zpívat při nedělních bohoslužbách figurální mše. Protože jsem měl jasnou představu dokonalého církevního sboru z četby apoštolských konstitucí a zejména po krátkém studijním pobytu v Římě, nemohl jsem přenést přes srdce práci se sborem zpěváků a zpěvaček,

Takto charakterizují činnost Scholy cantorum Nedělní lidové listy 28. 6. 1942. Co vlastně víme o tomto podniku čtyřicátých let minulého století, jehož působení zastavila nastupující komunistická diktatura v rámci likvidace církve u nás? Z jakých myšlenek, ideálů se zrodil tento jedinečný projekt? V jakých podmínkách a s jakými výsledky pracoval a žil okruh lidí soustředěný kolem Miroslava Venhody?

Načrtnout základní informaci o existenci a činnosti pražské Scholy cantorum, zmapovat základní směry její činnosti, poskytnout výběr ze zajímavých svědectví pamětníků a žijících „scholárů“, představit její život – i jako inspiraci pro náš čas – to vše je předmětem zúženého výběru textů diplomové práce pojednávající o fenoménu Scholy cantorum v Praze (1939 – 1950).

Československý hudební slovník osob a institucí (1962), nejvýznamnější domácí poválečný slovník, heslo „schola cantorum“ vůbec neobsahuje. O její existenci informuje pouze v rámci hesla „Venhoda, Miroslav“: „[...] Založil v Břevnově chlapecký sbor Schola cantorum (1939), jež rozšířil později na smíšený. Uspořádal

Schola cantorum v roce 1946

nemajících nejmenšího poměru k oltáři. Shledal jsem chlapce, se kterými jsem se dal do cvičení. Klukům se to velmi líbilo a v kostele samém se to líbilo také. Zpíval se chorál a pustili jsme se do klasické polyfonie. Bylo nutno hodně cvičit, protože se zpívalo každou neděli. Skladbám se učili chlapci zpaměti. Rozhodl jsem se tedy, že je vyučím čtení z listu, k čemuž bylo nezbytně potřeba každodenního cvičení a také co nejbližšího styku s učitelem. Tak vznikl malý internát šesti hochů v domácnosti ředitele kůru.“ (Věstník jednot duchovenstva, č. 10, ročník 33, 1940, Brno)

„Ředitel kůru v chrámě sv. Jiljí, Miroslav Venhoda ... Vzal na sebe nesnadný úkol vychovati ze svých skromných prostřed-

na kůru v kostele sv. Markéty v Břevnově, v jehož blízkosti obývají malý domek. Žijí ve skromných poměrech, někdy vliďnosti a dobrotou lidských srdcí podpořených, v prostředí vyplněném křesťanskou vírou a bratrskou svorností. Učí se pilně a pod otcovskou péčí M. Venhody chápou hudbu v celé její kráse a hloubce a vidí v ní ideál svého života a nehledají v ní pouze prostředek k obživě.“ (Lidové listy, 7. 4. 1940)

O počátcích Scholy se dovídáme z novinových článků, které měly rozšířit obecné povědomí o nově vzniklé aktivitě. Objasňují a přibližují čtenáři pohnutky iniciující vznik takového založení. M. Venhoda měl už od návratu z Říma jasnou koncepci, kterou začal od počátku

všech koutů Čech i Moravy (Obděnice na Sedlčansku, Kovářov, Starý Poddvorov – Slovácko, Třebíč, Dolní Štěpanice – Krkonoše, Záchlumčí u Žamberka...) a jsou vybírání na základě předchozí zkoušky, ke které zvou mnohá periodika formou inzerce (Dětská neděle, Katolická žena, Lidová demokracie). Strojopisně psaný leták zve na přijímací řízení: „Přijati budou toliko nadaní a zdraví chlapci, kteří letos dokončili třetí, čtvrtý nebo i pátý školní rok, a mají dobrý hlas a sluch a zálibu ve zpěvu. O přijetí rozhodne ředitelství po přijímací zkoušce. Měsíční vydání na celé zaopatření jednoho chlapce (včetně školného) je asi 170 K. U nadaných, avšak méně zámožných žáků lze dosíci poměrného osvobození od úhrady této rezie na průkaz o majetkových poměrech. Dostatek prádla (i nočního a ložního), dobrého šatstva a bot, šicí potřeby a ostatní výbavu si každý chlapec musí přivést s sebou.

I starší chlapci mohou být přijati do vyšších oddělení, ale jen tehdy, jestliže prokáží zvlášť výtečné nadání v některém oboru činnosti Scholy, ve zpěvu, ve hře na varhany, ve studiu hudeb. vědy, v umění výtvarném (pro obor kreslení bohosluzebných knih a tisku), v řemesle truhlářském nebo varhanářském. V každém případě je třeba přijímací zkoušky.“

Zpětně hodnotí první kroky mladé Scholy její vedoucí následovně: „Tož před deseti lety, o prázdninách r. 1939 nebylo se Scholou cantorum ještě nic krom dobrého úmyslu zakladatelů a jejich bezesných nocí tlačících starostmi kde a jak najít chlapce, byt, nejnnutnější zařízení, spolupracovníky a – peníze.

Oznámili jsme svůj úmysl v denním tisku. V celé zemi se našli právě jen čtyři rodiče, jimž se náš úmysl zamlouval. Poslali k přijímací zkoušce pět chlapců; šestý si svou budoucnost objevil sám a na rodičích si ji doslova vyškemral, ale když se pak po prázdninách opravdu ocitl v Praze, devítiletý, tři sta kilometrů od mámy – nenacházel v očích tolik slz, kolik sklíčená mysl potřebovala. Div, že sám sebe nezradil.“ (Končíme deset let práce, 29. 6. 1949)

MATERIÁLNÍ SITUACE SCHOLY

Schola cantorum byla v prvních pěti letech členem Unie hudebníků. Po válce ji zaštiťoval „Spolek pro studium staré vokální hudby v Praze“.

Letáček ze srpna 1945 výmluvně ukazuje materiální a finanční situaci Scholy, která ji provázela téměř po celou dobu její činnosti: „Vážení a milí přátelé, obracím se zcela soukromě k několika největším příznivcům břevnovské školy Scholy cantorum s prosbou, zda by svůj laskavý budoucí příspěvek mohli sboru věnovat RADĚJI TED, kdy je k dobrému počátku potřeba mnoha peněz NAJEDNOU. – V Praze v srpnu L. P. 1945, Správce Scholy cantorum.

Kolorování obrázků v roce 1946

ků chlapce ke zbožnosti, lásce k hudbě a zpěvu. Na venkově vybral si z řad hlásících se děti šest chlapců s pěknými hlasy a vyučuje je hře na klavír, harmonium a zpěvu. Vede je také k tvořivosti v každém směru a ponechává jim možnost vývinu ducha. Chlapci malují obrázky svatých českých patronů a jejich prodejem si přivydělávají na živobytí, opisují noty, učí se ozdobnému písmu a vyrábějí si všechny potřebné věci, jichž pak používají při provozování starých lidových her, v nichž ožívají před našimi zraky staré lidové umění. Hrají a zpívají o sv. Martinovi, o Dorotce, panně čistě, o sv. Řehoři, Smrtce a říkadla a písně K. J. Erbena. V Praze navštěvují školu a po vypracovaných úlohách přistupují ke studiu hudby. M. Venhoda však nezapomíná ani na veselá a zábavná hry a proběhnutí se chlapců na čerstvém vzduchu. Každého dne se probouzí ve čtvrt na šest zvukem harmonia na něž hraje M. Venhoda a připojují své mladé hlasy k jitrní písni. V šest hodin již zpívají

uskutečňovat, jak jen nejisté protektorátní poměry dovolovaly. Skutečnost, že Schola cantorum našla útočiště v břevnovském klášteře díky osobní záštitě tehdejšího převora Opaska, se dovídáme přímo z jeho vzpomínek: „Toužil (Venhoda) založit chlapeckou pěveckou družinu. Obrátil se na nás ještě za ředitelování ing. Cuhry, který pro podobné nápady neběžné měl vždy pochopení. Profesor Venhoda od nás potřeboval místnosti, kde by chlapci žili. Učit je měl bratr biskupa Trochty Josef, který až do zavření vysokých škol studoval právo. Uskutečnilo se to. Chlapci bydleli řadu let při bývalém pivovaru, byl to jakýsi maličký internát. Jeho duší byla Venhodova manželka, dcera známé vzdělané katoličky Běly Dlouhé. Pomáhala jí sestra Maruna a péče paní Běly o chlapce byla vskutku mateřská. Možná už to byla příprava pro budoucí péči o vlastní čtyři děti.“ (Anastáz Opasek, Dvanáct zastavení, Praha 1997)

Oslovení zájemci - chlapci přicházejí ze

„...Ani v břevnovské komunitě nebylo příliš pochopení pro Mirkovy snahy. Usoudil jsem proto, že Schola bude v klášteře

Pan ředitel Venhoda se snažil tvůrčím přístupem řešit i tyto existenciální těžkosti: „Zřejmě chyběly peníze, a tak se

působit jako nezávislé společenství, aby nevznikly spory zvláště se staršími členy konventu, kterých byla v té době většina.“ (Monika Elšíková, Dobré dílo Anastáze Opaska, Praha 1999)

Situace Scholy cantorum byla zřejmě všeobecně známá a jejího řešení se dovolávaly i významné osobnosti tehdejšího kulturního života: „U příležitosti koncertu zvaného „Vánoční beseda“ 11. 12. 1946, který zcela zaplnil sál v Ústřední knihovně, pronesl profesor Karel Plicka úvodní řeč, v níž mimo jiné řekl, že Schole cantorum bude zapotřebí účinnější a trvalejší pomoci, aby neimprovizovala a nestavěla jen na křesťanském a katolickém milosrdenství, nýbrž aby řádně jsouc fundována a organizována, stala se českou obdobou zpěvácků římských a pokračováním domácí tradice z literárských kůrů.“ (Svobodné noviny, Praha, 14. 12. 1946)

hledaly nejrůznější způsoby, jak nějaké získat. Připadla nám úloha kolorovat obrázky – někdy celé odpoledne, doplňovalo se, balilo. Byla to malá „manufaktura“. Převážně se tak dělo v obdobích před Vánoci, postem a Velikonoci.“ Vzpomíná Stanislav Pešička.

V řadě tiskovin se proto opakují prosby o finanční podporu: „Potřebujeme pomoc? Ovšem, že ano! Potřebovali bychom hudební nástroje všeho druhu, dobrou knihovnu pro vzdělání odborné i obecné, třebaš i peníze aneb cokoliv, co může upotřebit 20 hochů.“ (Věstník jednot duchovenstva, č. 10, ročník 33, 1940, Brno)

Z dalších zpráv je zřejmé, že ačkoliv Schola žila neustále na hranici bídy, nezbytná pomoc se vždy objevila... „Pomoc se přeci jenom našla: Tabulový klavír stál 2.500 K, křídlo 7.000 K, varha-

ny 40.000 K, úprava bytu 3.000 K“. (Plán na rok 1942)

„Přijďte se někdy podívat do útulku profesora Venhody v břevnovském pivovaru! V nuzných podmínkách tu žije se svými žáky, čiší tu na nás chudoba z koutů, ale o veselí tu není nouze. Přičiňují se o ně nejen hoši sami, ale také sám jejich „tatínek“, milý, mladý člověk, s nezlomným optimismem a dětskou vírou. Musí začasť bojovat s přízrakem nouze, ale nebojí se ho. Nemá před ním oně hrůzy, která je obvyklá u ostatních dnešních mladých lidí, přivýklých blahobytu a nezvyklých všemu odříkání. Je-li zapotřebí, stává se profesor Venhoda z intelektuála třebaš řemeslníkem, jako např. oehdy, kdy si s chlapci musel zasedničit. „Přesné účetnictví si raději nevedu,“ říká Venhoda, „poněvadž by mi připomínalo, že už to finančně nevydržíme. A nakonec to stejně vždycky dobře dopadne.“ Dovede-li mladý muž, který by si mohl ze svého platu zajistiti slušné živobytí, společenskou úroveň a založit rodinu, zlobiti se v břevnovském pivovaru s bandou osmnácti zdravých, nezbedných kluků a děliti se s nimi dokonce o vlastní plat, pak musíme uvěřiti, že stále ještě žije idealismus ve světě.“ (Nedělní lidové listy Praha – leden 1941)

Skutečnost, že Schola za deset let existence vystřídala 7 objektů (1/ domeček u břevnovského klášteře – dnes neexistující kvůli silnici, 2/ pivovar u klášteře, 3/ „Karlovka“ – Colloredo-Mansfeldský palác, 4/ Břevnov – klášter, 5/ opět „Karlovka“, 6/ Norbertinum – Střešovice, 7/ Strahov – klášter) potvrzuje zpráva z valné hromady 13. 3. 1949:

„Korunu všemu pilnu nasadilo ovšem obvyklé prázdninové stěhování veškerého inventáře, jehož nám letos nepřibýlo, kromě strojku na chleba, kytary, foukací harmoniky a strojku na spínání spisů. Bylo to stěhování jubilejní – sedmé, šťastné a doufejme poslední, protože konečně jsme se dostali do prostředí jaké jsme hledali. Jako obvykle jsme je vykonali na nohách a hřbetech scholárů a ochotných pomocníků z řad členstva, jemuž za pomoc upřímně děkujeme.“

Otázku bydlení a materiálního zázemí

Výlet - Kokory

na 10 let měla zajistit smlouva se strahovským klášteřem z roku 1949. Zásah státní moci proti klášteřům v dubnu 1950 znamenal i konec působení Scholy cantorum, která musela vyklidit budovy kláštera a nuceně byla rozpuštěna.

PEDAGOGIKA SCHOLY CANTORUM

O výchovném stylu, počátečních obtížích, prvních úspěších a cílech svého snažení promlouvá M. Venhoda.

„Hledal jsem před několika lety po venkově chlapce s pěknými hlasy, a tak se mi podařilo před třemi lety při kostele svaté Markéty v Břevnově sestavit chlapecký sbor šestnáctičlenný. Počáteční nesnáze byly obrovské. Bez prostředků, odkázán na dary a podpory, zajistil jsem ubytování, nicméně starosti, jak školu udržet, byly trvalé a tísnivé. Protože chlapecký sbor takto sestaven byl u nás první, byla i hudební výchova chlapců ztížena nedostatkem pedagogického a studijního materiálu. Musel jsem chlapce, většinou nejútlejšího mládí vyučovat nejen praxi, ale také hudební teorii, aby mi mohli být sami nápomocni při zpracování domácích pramenů. Tak dnes již opisují a přefotografávají staré kancionály, přepisují je do moderní notace. Tato činnost sice jejich hudební vzdělání a práci prohloubila, ale také velmi prodlužovala a ztěžovala.“

„Všichni chlapci hrají na různé nástroje (nejoblíbenější je klavír, harmonium, varhany a housle), a to i skladby vybrané hodnoty, jež nejsou v programech běžných hudebních škol. Poněvadž neustálým zpěvem středověkých zpěvů se pohybují hoši ve starých tóninách a poznávají staré výrazové prostředky, chápou snadno těžkosti polyfonní hry nástrojové a neocitnou se již v rozpacích ani ve složitých sborech virtuozního kontrapunktu. Prvním jejich úkolem je samozřejmě přísluha u oltáře a provádění liturgických zpěvů. Všichni hoši překonali lehce nesnáze prvních počátků a rostou lidsky i umělecky souběžně s vlastní mladičkou intuicí. Ve volných chvílích zvykli si zabývat se prací všeho druhu, která neobyčejně zdokonaluje jejich zručnost. Dovedou si stejně dobře vyřezat pero na psaní staré notace, zhotovit speciální lavičky a stůl k opisování ze vzácných originálů. Někteří jsou zručnými nástrojaři a opraví darovaný hudební nástroj nebo gramofon, fotografují a užívají všech moderních prostředků reprodukce. Při prvních koncertech ujistily mne odborné kritiky denního tisku přesvědčivě, že chlapecký sbor břevnovský má svou úroveň, že je na správné cestě a zaslouží si již pozornosti širší veřejnosti.“ (Polední list, 2. 4. 1942)

„Ve Schole cantorum při klášteře sv. Markéty jsme poznali to, co zmůže harmonická domácí výchova, vedená vážně v duchu tradice, stavějící na základě živého křesťanského vědomí a budovaná v rytmu církevního roku [...] Jak vzejde den nastupují ke zpěvu při mši svaté, přes

den pak střídají zaměstnání jak je potřeba. Předměty literárního vzdělání, studium zpěvu a hudby, řemeslo a práce výtvarné. Mohou z nich být kněží, hudebníci, spisovatelé, malíři, rytci, tiskaři, varhanáři, jak koho vede nadání a povolání od milého Pána Boha.“ (Neděle č.31, 4. 8. 1940)

ČINNOST SCHOLY CANTORUM

Fundamentem a cílem aktivit scholy byl vždy liturgický zpěv. Doprovázela liturgii v různých pražských kostelích – pravidel-

sv. Víta), oslavy svátku sv. Norberta (1948), pořad pražských mariánských poutních slavností v Loretě na Hradčanech (7. – 15. 11. 1948). Na Strahově Schola pravidelně zpívala každou třetí neděli v měsíci o 16. hodině při adoračních pobožnostech, a to až do předjaří 1950. Akcí bylo pochopitelně velké množství, mnohé jsou zdokumentovány tištěnými programy a plakátky.

Intenzivní koncertní činnost Scholy nesměřovala k naplnění ambicí uměleckých ani výdělečných. Usilovala v první řadě

Mirolav Venhoda s opatem Opaskem

ně u dominikánů, kde Venhoda působil jako regenschori do r. 1945, po válce pak na Strahově, kde bylo další stálé působení M. Venhody.

Z významnějších akcí je třeba uvést: cyklus postních nedělí v pražských kostelích (k nimž byly připraveny „booklety“ s liturgickými texty a jejich překlady), biskupské svěcení Š. Trochty (16. 11. 1947, katedrála

o seznámení širší veřejnosti s tradicí liturgické hudby, kterou se Schola cantorum programově snažila pěstovat. Koncertní programy připravované M. Venhodou se vyznačovaly promyšlenou dramaturgií, často založenou na výsledcích původního hudebně historického výzkumu.

Pro ilustraci předkládáme rekonstruovaný kalendář významnějších koncertních

akcí z roku 1947, kdy vnější podmínky byly (mezi lety 1939-1950) snad nejpříznivější:

Vedle koncertní činnosti, omezené na Prahu, podnikala Schola cantorum četné **zájezdy** po celých Čechách a Moravě:

Domeček - Brevnov 1946

12. 3. – večer lidové poezie, českého předjaří a postní hudby,

15. 3. – koncert ve Smetanově síni, navštívila jej paní Hana Benešová.

Slavnost vánočního stromu republiky 1947 (pod záštitou paní Hany Benešové, choti prezidenta republiky),

17. 4. – Rok českého lidu v duchovní písni, říkadlech a hře (Moravan, sál Stadia),

28. 9. – Oslava sv. Václava (katolická akce v Dolních Počernicích),

15. 12. – Staročeské vánoce v režii Jarmily Kröschlové (Národní divadlo – Mozarteum),

3. 12. – Vánoční koncert (Městská knihovna),

20. 12. – Slavnostní večer na počest 60. narozenin arcibiskupa J. Berana.

Koncert pořádaný po úspěšném zájezdu na Slovensko a Moravu z nejpoblárnějších vánočních a jiných skladeb svého repertoaru – 20. 1. 1948, v aule měšť. školy na Dürichově nám. v Praze XIX.

V roce 1949 dále účinkovala Schola na Pražském jaru (Velká aula Karolina, sobota 4. 6.). Poslední vystoupení bylo v úterý 4. 4. 1950 v Hradci Králové.

Nedílnou součástí programů koncertů Scholy cantorum po celé její období existence byly **lidové hry** – ať už světské či s náboženskou tematikou. Komédie o umučení Pána a Spasitele našeho Ježíše Krista (Lidová hra z Bozkova), Hra o Svatém Řehoři, Valaši (sbírky J. Sušila), Řehořské vojsko, Hra o svatém Martinu (K. J. Erben), Hra o svatě Dorotě (Bogatyrev), Pastýřská hra (Bartoš-Janáček), F. Bartoš – Hra o třech králich; Staročeské vánoční zvyky a obyčeje: Ometačka, Lucky, Peruchty, Chození s kolíbkou, Hra s jesličkami, My tři králové, Kališ, Chození s klíbnou, Klíbná kobylna, Píseň ponocného a další;

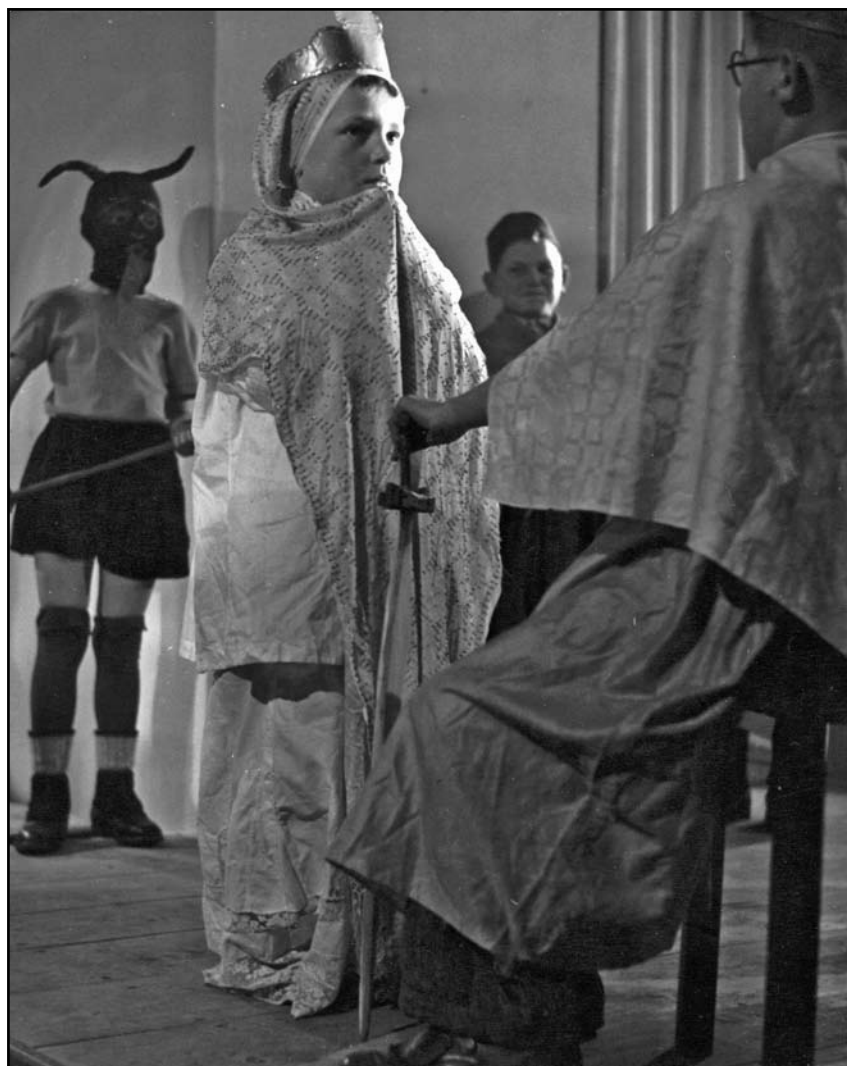
Petrovice, Sedlčany, Milevsko, Ostrava, Kroměříž, Dobruška, Brno, Prostějov.

Jak okolnosti dovolovaly, snažila se Schola

cantorum představit svou práci v médiích. Mimo to šlo i o potřebný zdroj prostředků k obživě. Řada koncertů byla přenášena rozhlasem; pro školský rozhlas byly např. upraveny tři staré lidové hry (vysílány v pátek 31. ledna 1941, 10:28-10:45, scénář v pozůstalosti). Mimořádnou dokumentační hodnotu má několik dochovaných **filmových snímků** – vstupů z filmových týdeníků, které pokrývají celou epochu existence Scholy.

Výkony tohoto mladého tělesa nezůstaly bez povšimnutí dobové kritiky. Uvedme jeden ilustrativní příklad: „*Výkon jejich sluší se hodnotit jako obdivuhodný, neboť celou rýmovanou hru, značně rozsáhlou a ne právě snadnou, provedli chovanci úplně z paměti, a to bez nejmenšího zakolísání a dokonce i se značným hereckým vyjádřením. Druhý díl tvořily sborové písně velikonoční, z nichž tři byly české písně lidové, ostatní latinské polyfonní skladby z místních archivů. Sopranový a altový part zpíval chlapecký sbor, tenor a bas dospělí zpěváci. Dosaženo tak zajímavých a půvabných hlasových efektů, podložených průvodem malých přenosných varhan. Intonační jistota a bezpečně*

Hra o sv. Dorotě

Na strahovském nádvoří 1948-50

zvládnutí partu i malými zpěváčky všeobecně překvapily. Benediktinské opatství břevnovské, vydržující Scholu cantorum, koná velmi záslužnou službu uměleckou, nýbrž i sociální. Pozoruhodný byl vytištěný program, jenž za malou cenu posky-

toval nejen úplný text, nýbrž i partituru zpívaných skladeb. Návštěva večera byla veliká a úspěch radostný.“

Přibližný široký rozsah repertoáru, tohoto mladého a živě se rozvíjející ho se tělesa, můžeme částečně rekonstruovat na základě dochovaných koncertních

Strahov 1949

programů a zpráv činnosti. Obsahoval především gregoriánský chorál, polyfonní skladby - Guillaume Dufay, Josquin des Prés, Orlanda di Lasso, Ingignerio, Lucas Merentius, A. Gabrieli, P. L. da Palestrina, Viadana, Arcadelt, Jacob G. Handl a další. Dále pak zpěvy z českých kancionálů: Holan Rovenský, Benešovský kancionál, Michna a nemalou součástí byla též propagátorská činnost soudobé hudby (M. Krejčí, O. A. Tichý). Chlapci byli vedeni všestranným způsobem. Někteří spolupracovali na focení materiálů, jiní přepisovali gregoriánské zpěvy v kvadratické notaci na velké archy papírů pro společný zpěv za pomoci tuše a umně seřízlého dřívka.

„Venhoda si uvědomil stav církevní hudby tehdejší doby, co se tehdy při liturgii provozovalo. Byly to většinou samé nehodnotné lidové nebo i umělé písně, skladby silně ovlivněné hudebním vkusem 19. století, nevyhovující liturgickým účelům jak po stránce hudební, tak mnohdy i z hlediska textového a také figurální mše 18. a 19. století (vídeňský klasicismus). To všechno bylo v rozporu s tím, co si přál Pius X. Venhoda chtěl všechno tohle odstranit. To bylo účelem - aby se hudba provozovaná při liturgii stala skutečně liturgickou. Bohužel, porozumění jsme neměli. Pouze několik osobností z řad řeholníků, páni opatě Jarolímek a Opasek, jednotlivci z řad diecézního kléru.“ Hodnotí repertoárovou vyhraněnost Scholy Jaroslav Orel.

VZPOMÍNKY PAMĚTNÍKŮ

Jak vzpomínají pamětníci - přímí účastníci života Scholy cantorum? Vůdci osobnosti úzce spjaté s její činností si dovoluujeme představit především právě jejich pohledem.

Na otázku - jaký byl p. prof. Venhoda a jak na něj vzpomínáte - odpovídá **Jaroslav Orel**: „Byl opravdu jedinečný. Působil na něj jednak vliv Dobrého díla Josefa Floriana, několika dobrých páterů, o nichž já už nevím, pak i vliv Říma - kde poznal chorál. Po stránce charakterové byl ochoten pro každého být vším, byl bezprostřední a měl mladistvého ducha. Nebyl pyšný, nemusel nutně vyčnívat z řady, byl schopen uskrovnit se a přizpůsobit a uměl pomáhat. Byl srdečný a s každým se spřátelil. Lidé si ho zamilovali už při prvním setkání. Byl geniální, vynalézavý, a také úžasně pracovitý. Znovu objevoval spoustu skladeb, které tehdy nikdo neznal.“

„Byl zapálený a cílevědomý v tom, co chtěl udělat pro církevní hudbu. Byl této myšlence zcela oddaný, obnovit starou hudbu - gregoriánský chorál, klasickou polyfonii. Také usiloval pozdvihnout lidovou kulturu u nás - Sušilovy písně. Zabýval se i starými kancionály - Šteyer, Holan-Rovenský, Michna.“ Říká o řediteli Scholy **P. Radim Valík O.S.B.**

„Pan ředitel byl pro nás všechny veliká osobnost a autorita ve všem.“ Hodnotí

Pavel Mejsnar. „Jako učitel a hudební odborník věděl, co nevíš a jak ti to „nalít do hlavy.“ Jako vychovatel znal klukovskou psychiku a uměl i „ručně“ zasáhnout. Jako dirigent dokázal svým pohledem a grimasou udržet maximální pozornost a „vysát“ z nás nejlepší výkon a pak i očima pohladit. Jako věřící člověk zavedl a pak důsledně dbal na dodržování křesťanského režimu dne – od ranní modlitby až po večerní silentium. Sám se svou rodinou toho byl příkladem. Jako regenschoriho či reformátora jsem ho v té době nevnímal.

Vedle p. prof. Venhody - jak mu byli všichni pro jeho pedagogické působení byli zvyklí říkat - se významným způsobem na životě a podpoře Scholy cantorum podíleli:

P. Anastaz Opasek O.S.B. pozdější arcipopat břevnovského kláštera - prvního bydliště a působiště Scholy. „Byl neobyčejně milý a vlídný ke každému. V té době už byl klášter strážěn německými vojáky. Vzpomínám si - a to jsem skutečně viděl - jak pan převor německy protestoval, když jakýsi německý důstojník vjel na koni až do prostor klášterní budovy. Každý den jsme chodili na mši sv. ke sv. Markétě, kde jsme i jemu přísluhovali u oltáře. Osobně se mi zapsal také tím, že mě učil hrát šachy.“ Vypráví Jiří Stibor - scholár patřící k první „šestce“ chlapců Scholy cantorum.

Metoděj Florian (6.12.1904 - 3.12.1987) přes dvacet let působil jako varhaník v basilice sv. Markéty v Břevnově. Bývalý scholár Josef Friedl o něm vypráví: „Říkali jsme mu „strýček“. Pocházel z rodiny Florianů ze Staré Říše, člověk, který uměl všechno. Hrál krásně na varhany, zvláště při doprovázení chorálu, malovat, rýt do linolea, vyřezávat betlémy, člověk univerzálního přehledu a skromný až do své smrti.“

JUDr. Josef Trochta (31. 8. 1913 - 21. 11. 1977) mladší bratr pozdějšího litoměřického biskupa a kardinála Štěpána Trochty. „Zpíval s námi druhý bas a když musel přerušit studium po zavření vysokých škol, vzal ho p. prof. jako vychovatele. Byl to pravý „valach z Francovy Lhoty“, učil nás všechny předměty a byl dost přísný. Za několik latinských slovíček rozdával dlouhou rákosovou holí pěkné rány na ruku, ale po takových „jitrnicích“ si už člověk dost rozmyslel, aby se neučil. Myslím, že jsme se všichni rychle a dobře naučili latinu i jiné předměty.“ Vzpomíná opět J. Friedl.

Pan opat **Bohuslav Jarolímek O.Praem** (14. 11. 1900 - 31. 1. 1950), který poskytl Schole zázemí po roce 1945.

Otto Albert Tichý (14. 8. 1890 - 21. 10. 1973) hudební skladatel a dlouholetý dómský kapelník v katedrále sv. Víta v Praze.

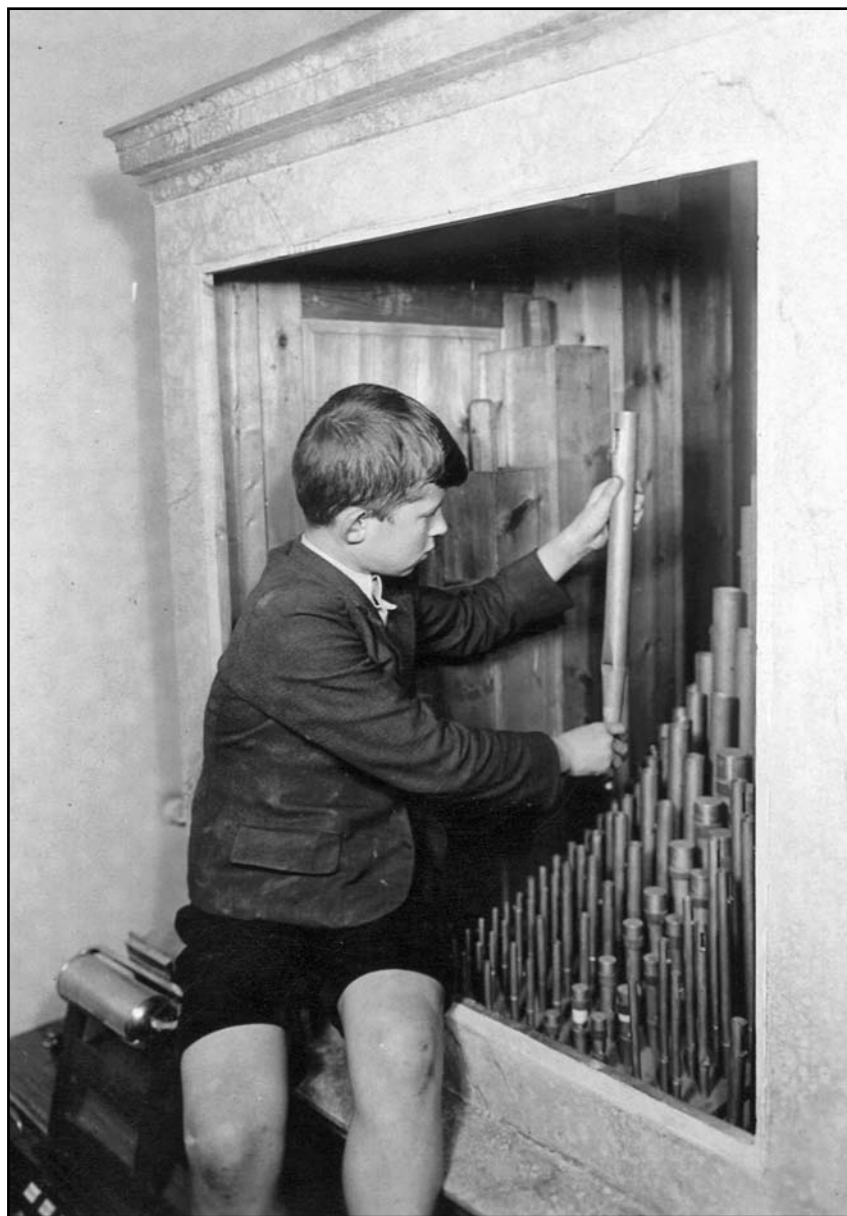
Tito všichni spolu s paní Bělou Dlouhou - ženou M. Venhody, její sestrou Marií Orlovou (rozenou Dlouhou), slečnou Líznerovou patřili k jádru Scholy.

Povídání o mnohých dalších, kteří se kolem Scholy pohybovali a měli k ní vztah, by vydalo možná na celou knihu.

Cíl Scholy cantorum, která byla hudebně-pedagogickou institucí, by se dal shrnout takto: „**Vychovat a zformovat umělecky a nábožensko-mravně mladý dorost, který zná gregoriánský styl, chápe jej a je mu vlastní. Vychovat varhaníky a zpěváky a především zanicené křesťany.**“ Takto je formuluje sám zakladatel v jednom z mnoha článků dobového tisku. „...Výchova liturgického zpěváka je zcela něco jiného, jak vyučování dovedností světské hudby. Jiný účel, jiná metoda. Jistě taková, jaké se užívalo v čase, který byl svědkem zrodu těch kusů jiného, čistšího hudebního myšlení. To není zpátečnictví nebo nehodnotící chvála starobylosti, ale požadavek stylové čistoty, umění. Do jaké míry je pro dnešek třeba úpravy,

anebo čeho už není třeba, to nelze vměstnat do rozměru tohoto článku. Takové otázky a řešení teoretická nebo praktická budou obsahem časopisu, po němž volá článek předem uveřejněný. Pro technické obtíže není jej možno hned vydávat. Ale zajisté, že lze hned zakládati při farách Scholy cantorum. Opatrně, aby snad přílišná horlivost první chvíle nezničila již při počátečních těžkostech půdy pro pokojnou a plodnou práci dalších let. Nejdříve snad ve škole začít s cvičením dětských her světských i duchovních, ne s úmyslem hned za každou cenu státi při oltáři s hotovou věcí. Ve Schole svatého Řehoře se učili chovanci graduálu pět let. Jen nespěchat, a budovat základy. Vždyť půda, do níž budete zasévat, je velmi porušená vlivy současného hudebního malomocenství, neschopná vydržet bez přípravy úžasné budování, do kterého se dáte.“

Venhodova Schola byla u nás první

Varhanářská průprava

a doposud i poslední institucí svého druhu. Celkově prošlo Scholou cca 60 zpěváků, přičemž měla každý rok mezi 10 – 15 chlapci. Do značné míry navázala na někdejší fundace, které měly u nás svou mnohaletou tradici a některé tehdy ještě byly v živé paměti. Byly vázány především na významné kláš-

mnohé významné osobnosti, kterým se stala právě „fundace“ velkým osobním vkladem a nasměrováním do života – Leoš Janáček, Joseph Haydn, ale např. i P. Karel Bříza, který patřil mezi „svatohorské ministranty“ (Je zajímavé, že tato instituce na Svaté Hoře působila až do r. 1958).

Scholou pěstovaný a Spolkem pro studium staré vokální polyfonie šířený hudební a liturgický vkus se stal ojedinělou záležitostí té doby. V přístupu ke staré hudbě a její domácí tradici předběhl mnohé tendence, které se k nám dostaly až po několika desetiletích.

CO VÁM SCHOLA CANTORUM DALA DO ŽIVOTA?

„Bylo to boží řízení, příprava pro život – mé budoucí povolání. Poznal jsem benediktinský řád, chorál, začal se učit na varhany. Pan Jožka nás učil latinu a myslím, že jsme se měli možnost naučit víc než na gymnáziu.“ Říká P. Radim Valík O.S.B.

„Velmi na mě zapůsobila silná osobnost J. Trochty, především svou opravdovou úctou k církvi. Pokud se týká hudby, pro nás byl tehdy nejdůležitější Pius X., a to nás naučilo chápat, která muzika je opravdu ta nejlepší pro liturgii, pro zbožnost, kterou se dostaneme „nejhlouběji“, kterou lépe poznáme evangelium a ostatní biblické texty. Vždyť většina chorálních zpěvů obsahuje biblické texty. To mně nejvíce pomohlo.“ Shrnuje Jaroslav Orel.

„Nasměrovalo mě to k tomu, že jsem se muzikou nepřestal zabývat celý život. Díky Schole jsem se celoživotně zaměřil na sborové zpívání, k němuž mě přitahovala krása, již je sbor jako nerozdělitelný celek schopen produkovat.

Schola nám dala křesťanský, humanitní základ. Neznamená to, že by asi všichni zůstali věrní rigoróznímu náboženskému životu, ale ten fundament v nás zůstal. Kdyby nic jiného, tak toto byl moc velký vklad.“ Konstatuje Stanislav Pešička.

Schola Cantorum dokázala podstatným způsobem formovat řadu mladých lidí a skrze ně oslovit tisíce účastníků liturgie i koncertních posluchačů. Stojí za ní spousta ve skrytosti vykonané práce, která zasluhuje uznání a popularizaci.

Myslím, že téměř sedmdesát let staré hodnocení i přání Nedělních listů citované v úvodu je platné dodnes.

Strahov - na kůru

tery (Křižovníci v Praze, Starobrněští augustiniáni) a poutní místa, (Sv. Hora, Bozkov). „Fundatistům“ zde bylo poskytnuto vzdělání a tím i životní možnosti, které jim jejich často velmi skromný původ nemohl nabídnout. Jsou známé

Ve strahovském chóru

Zároveň s výchovným cílem uskutečňovala Schola cantorum a později Spolek pro studium staré vokální hudby svůj záměr podpory a obnovy malých kůrů. Činila tak prostřednictvím své vydavatelské činnosti, časopisu **Praporec**. V souvislosti s touto činností nelze opominout formační a kultivační vliv. Především

